

**המחלקה למדעי המדינה
אוניברסיטת בר-אילן**

**סמינריון: "התקשורת במשטרים טוטליטריים ואוטוריסטיים" (71-272-01)
ד"ר חגי חריף (2 ש"ש)**

א. מטרת הקורס:

בעזרת אילו אמצעי תקשורת פיקח "האח הגדול" על דפוסי החשיבה של אזרחי ברית-המועצות בעידן הקומוניסטי? אילו מרכיבים דמוגיים נשזרו ברטוריקה הסוחפת של בניטו מוסוליני? כיצד צוירה האומה הגרמנית בסרטי התעמולה הנאציים של לני ריפנשטאל? מדוע צמחה העיתונות הערבית במזרח-התיכון כ-250 לאחר הופעת העיתונים הראשונים במערב-אירופה? מהי עמדתו של המשטר הפונדמנטליסטי באיראן ביחס לשימוש ברשת האינטרנט על-ידי אזרחי המדינה? איזה עיתון עורר את חמתו של השלטון בארגנטינה הפרוניסטי? מהם מאפייני המשטר הפאשיסטי שהקים הגנרל פרנסיסקו פרנקו בספרד? אילו ערכים חברתיים ופוליטיים מובלעים בסדרות הטלנובלה הדרום-אמריקניות? מה מעורר את הנוסטלגיה לשלטון העריצות של מאו-טסה דונג בסין העממית? מה הופך את צפון-קוריאה לאחת ממדינות "ציר הרשע"? על שאלות אלו, ועל רבות נוספות, ננסה להשיב במסגרת הסמינריון "התקשורת במשטרים טוטליטריים ואוטוריסטיים", שיבקש לעמוד על הייחודיות של מערכות התקשורת במשטרים הטוטליטריים הבולטים במאה ה-20 - ברית-המועצות הסובייטית, איטליה הפאשיסטית וגרמניה הנאצית - וכן במשטרים אוטוריטריים שונים בעבר בהווה; לתרום להכרת המאפיינים של אמצעי התקשורת במשטרים אלה - עיתונות כתובה, תקשורת אלקטרונית, סרטי תעמולה קולנועיים, רטוריקה מנהיגותית וכו'; ולנתח שורה של מקרי-מבחן חשובים המדגימים את השימוש המניפולטיבי באמצעי התקשורת לקידום יעדיהן של המדינות הדיקטטוריות.

ב. תוכנית הלימודים ורשימת קריאה:

שיעורים 1-2: מהותם וייחודם של המשטרים הטוטליטריים והאוטוריטריים, של מערכות התקשורת הפועלות בהם ושל דפוסי הפיקוח השלטוניים עליהן.

רשימת מקורות:

ד. כספי וי. לימור, תקשורת המונים (כרך ג', יחידות 8-10), תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1996, עמ' 43-32, 52-61.

שמור מדעי המדינה לפי כספ.תק (216011)

חואן ח. לינץ, "משטר אוטוריטרי - ספרד", בתוך: ח. ארליך (עורכת), מקראה: משטרים דיקטטוריים, חלק ב', תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1983, עמ' 103-115.

שמור מדעי המדינה לפי אונ.דמ (28763)

ב. נויברגר, דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים (כרך שני: דיקטטורות), תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2004, עמ' 9-38, 75-136.

שמור מדעי המדינה לפי נוי.דמ (594365)

נתן שרנסקי, יתרון הדמוקרטיה: על כוחו של החופש לגבור על הרודנות והטרור, ירושלים: מרכז שלם, 2005, עמ' 54-73.

תדפיס 10538 (1102795)

שיעור 3: העידן הסטאליניסטי בברית המועצות.

רשימת מקורות: ב. חזן, המשטר בברית המועצות, תל-אביב: יזרעאל, 1973, עמ' 189-211.

320.947 חזן.מש (134901)

ע. ערן, דיקטטורות: ברית המועצות בתקופת סטלין - משטר טוטליטרי קומוניסטי, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2003, עמ' 66-95, 130-141.

947.0842 ערן.בר (564412)

B. Hazan, Soviet Impregnational Propaganda, Ann Arbor, Michigan: Ardis, 1982, pp. 9-38.

תדפיס 9263 (571916)

G. Hollander, Soviet Political Indoctrination: Developments in Mass Media and Propaganda since Stalin, New York: Praeger, 1972, pp. 29-82.
303.375 HOL (188181)

E. Mickiewicz, Split Signals: Television and Politics in the Soviet Union, New York: Oxford University Press, 1988, pp. 31-84.
תדפיס 9832 (592637)

שיעור 4: איטליה הפאשיסטית בהנהגתו של בניטו מוסוליני.
רשימת מקורות: ת. אדורנו, "התורה הפרוידיאנית ודפוסי התעמולה הפשיסטית", בתוך: ת.ו. אדורנו ומ. הורקהיימר, אסכולת פרנקפורט (מבחר), תל-אביב: ספרית פועלים, 1993, עמ' 241-263.
שמו מדעי המדינה לפי אדו.אס (223055)

ד. מק-סמית, מוסוליני (תרגום: ג. יתיר), תל-אביב: עם עובד, 1984, עמ' 138-168.
בספריות לספרות ולהיסטוריה 945.09109 מוס(מק-סמי) (20885)

ב. נויברגר, דמוקרטיה ודיקטטורות במאה ה-20 (יחידות 11-12: הפאשיזם האיטלקי: אידיאולוגיה ופוליטיקה), תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1983, עמ' 121-128.
שמו מדעי המדינה לפי אונ.דמ (28763)

F. Rosengarten, The Italian Anti-Fascist Press (1919-1945), Cleveland: The Press of Case Western Reserve University, 1968, pp. 3-30.
תדפיס 9264 (571926)

V. Zagarrío, "Ideology Elsewhere: Contradictory Models of Italian Fascist Cinema", in R. Sklar and C. Musser (eds.), Resisting Images: Essays on Cinema and History, Philadelphia: Temple University Press, 1984, pp. 149-172.
אין

שיעורים 5-6: מערכת התעמולה בגרמניה הנאצית.
רשימת מקורות: ב. נוימן, ראיית העולם הנאצית: מרחב-גוף-שפה, חיפה ותל-אביב: אוניברסיטת חיפה וספריית מעריב, 2002, עמ' 231-313.
320.533 נוי.רא (543444)

א. קרשו, המיתוס של היטלר: תדמית ומציאות ברייך השלישי (תרגום: ד. שחם), תל-אביב, דביר, 1998, עמ' 50-81.
בספריה להיסטוריה 943.086 קרש.מי (386712)

P. Hoff, "German Television (1935-1944) as Subject and Medium of National Socialist Propaganda", Historical Journal of Film, Radio and Television, Vol. 10, No. 2 (1990), pp. 227-240.
תדפיס 9265 (571932)

Ian Kershaw, "How Effective was Nazi Propaganda?", in D. Welch (ed.), Nazi Propaganda: The Power and the Limitations, London: Croom Helm, 1983, pp. 180-204.
אין

Z.A.B. Zeman, Nazi Propaganda, London: Oxford University Press, 1964, pp. 38-53.
303.3750943 ZEM (394124)

שיעור 7: התקשורת המגויסת בארגוני הפרוניסטית.
רשימת מקורות:
א. ריין, חינוך, אינדוקטרינציה ופוליטיקה: ארגוני הפרוניסטית 1946-1962, תל-אביב: מפעלים אוניברסיטאיים, תשנ"ח, עמ' 49-112.
מבוא + פרק א' - תדפיס 9437 (572438) פרק ב' - תדפיס 9438 (572449) פרק ג' תדפיס 9439 (572561)

ר. ריין, "הברית פרנקו-פרון : מניעים והצדקות אידאולוגיות", מדינה ממשל ויחסים בינלאומיים, 38 (אביב-קיץ תשנ"ג), עמ' 5-28.
כתב עת בספרית מדעי החברה

D. Rock, Authoritarian Argentina: The Nationalist Movement, Its History and Its Impact, Berkeley: University of California Press, 1993, pp. 157-193.
אין

שיעור 8: מלחמת האזרחים בספרד ומשטרו הפאשיסטי של פרנקו.
רשימת מקורות: פ. אגילר, "האופוזיציה לפרנקו, המעבר לדמוקרטיה והשיטה הפוליטית החדשה", בתוך: ר. ריין ות. גרובס (עורכים), מחוץ לזירת השוורים: ספרד במאה העשרים, תל-אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב, 2005, עמ' 235-250.
בספריה להיסטוריה 946.08 מחו.לז (1090581)

ג'. אסנוויין, "מלחמת האזרחים הספרדית", בתוך: ר. ריין ות. גרובס (עורכים), מחוץ לזירת השוורים: ספרד במאה העשרים, תל-אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב, 2005, עמ' 75-98.
בספריה להיסטוריה 946.08 מחו.לז (1090581)

ש. בן-עמי, ספרד בין דיקטטורה לדמוקרטיה, 1936-1977, תל-אביב: עם עובד, 1990, עמ' 216-254.
946.081 בן-עמי.ספ (252099)

S.G. Payne, Fascism in Spain, 1923-1977, Mad., Wisconsin: University of Wisconsin Press, 1999, pp. 401-466.
אין

שיעורים 9-10: העיתונות הכתובה במדינות הערביות במזרח התיכון.
רשימת מקורות: ע. איילון, תולדות העיתונות הערבית, תל-אביב: משרד הביטחון, 2000, עמ' 124-169.
079.56 איל.תו (473074)

W.A. Rugh, The Arab Press: News Media and Political Process in the Arab World, Syracuse University Press, 1979, pp. 1-30.
שמור מדעי המדינה לפי RUG (11578)

D.L. Wheeler, The Internet in the Middle East: Global Expectations and Local Imaginations in Kuwait, Albany, NY: State University of New York Press, 2006, pp. 31-60.
אין

שיעור 11: איראן לאחר מהפכת חומייני.
רשימת מקורות: ד. מנשרי, איראן במהפכה, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1988, עמ' 83-148.
שמור מדעי המדינה לפי מנש.אי (68366)

ח. רם, לקרוא איראן בישראל, ירושלים ותל-אביב: מכון ון-ליר והקיבוץ המאוחד, 2006, עמ' 42-69, 179-133.
955.054 רם.לקר (1107884)

N. Alavi, We are Iran: The Persian Blogs, Brooklyn, NY: Soft Skull Press, 2005, pp. 219-244.
אין

M. Amjad, Iran: From Royal Dictatorship to Theocracy, New York: Greenwood Press, 1989, pp. 103-156.
אין

שיעור 12: סין העממית - המורשת של מאו טסה-דונג.
רשימת מקורות:
א. שי, ממלחמת האופיום עד יורשי מאו: סין בזירה הבין-לאומית 1840-1979, תל-אביב: זמורה-ביתן-מודן, 1990, עמ' 130-151.
שמור מדעי המדינה לפי שי.ממל (138612)

L. Biao, "Why a 'Cultural Revolution?'", in M. Schoenhals (ed.), China's Cultural Revolution, 1966-1969: Not A Dinner Party, Armonk, NY: M.E. Sharpe, 1996, pp. 9-26.

אין

C. Hua Lee, Deng Xiaoping: The Marxist Road to the Forbidden City, Princeton, N.J.: The Kingston Press, 1985, pp.189-222.

אין

שיעור 13: צפון-קוריאה בהנהגת קים ג'ונג איל - רב הנסתר על הנגלה.
רשימת מקורות:

S.M. Shuja, "Prospects for Economic and Political Reform in North Korea after Kim Jong-II", Asian Profile, 27, 2 (Apr. 1999), pp. 125-134.

אין

D. S. Suh, "Kim Jong II and New Leadership in North Korea", in D.S. Suh and C.J. Lee (eds.), North Korea after Kim Il Sung, London: Boulder, 1998, pp. 13-32.

אין

שיעור 14: קובה של פידל קסטרו – יובל שנים של שלטון אוטוריטרי-קומוניסטי.
רשימת מקורות:

L. Coltman, The Real Fidel Castro, New Haven: Yale University Press, 2003, pp. 219-226, 282-322.

אין

W. Luis, Culture and Customs of Cuba, London: Greenwood Press, 2001, pp. 57-98.

אין

T. Szulc, Fidel: A Critical Portrait, London: Hutchinson, 1986, pp. 489-539.

אין

שיעור 15: פיקוח טכנולוגי במשטרים דיקטטוריים –
"1984" של ג'ורג' אורוול.

שמור מדעי המדינה לפי אור. אל (119342)

רשימת מקורות: יואל פישמן, "משמעות המסר של ג'ורג' אורוול לימינו", כיוונים חדשים, 8 (אפריל 2003), עמ' 143-150.

כתב עת בספריית מדעי החברה, ביהדות ובמדף לכתבי עת

ש.ג. שוהם ופ. רוזנשטייל (עורכים), והוא אוהב את האח הגדול: "1984" של ג'ורג' אורוול, מיתוס ומציאות (תרגום: ר. אנוך), תל-אביב: פפירוס, 1985, עמ' 83-141.

321.9 אור(וה) (31813)

P. Chilton, Orwellian Language and the Media, London: Pluto Press, 1988.

אין

שיעור 16: קולנוע ותעמולה: הסרט כמסמך דיקטטורי.

רשימת מקורות: א. אבישר, "תיעוד ועיצוב של תודעה היסטורית בסרטי תעמולה", זמנים, מס' 39-40 (חורף 1991), עמ' 38-47.

כתב עת בספריית מדעי החברה, ביהדות ובמדף לכתבי עת

ב. גיטליס, קולנוע ותעמולה: הסרט הנאצי האנטישמי, תל-אביב: רביבים בשיתוף המכון הישראלי למחקרי תעמולה ע"ש הארי קארן, 1984, עמ' 107-184.

שמור מדעי המדינה לפי גיט. קו, במדף פתוח, בהיסטוריה ובהשאלה מוגבלת (43) D גיט. קו (20001)

ש. זנד, הקולנוע כהיסטוריה: לדמיין ולביים את המאה העשרים, תל-אביב: עם עובד, 2002, עמ' 99-136, 175-217.

בספריה להיסטוריה 791.43 זנד. קו (517488) במכון פדגוגי בתיק קולנוע

D. Weinberg, "Approaches to the Study of Film in the Third Reich: A Critical Appraisal", Journal of Contemporary History, Vol. 19 (1984), pp. 105-126.

כתב עת במדף לכתבי עת (X-752)

שיעור 17: רשתות הטלוויזיה הערביות "אל ג'זירה" ו"אל ערביה".
רשימת מקורות:

M. Zayani (ed.), The Al Jazira Phenomenon: Critical Perspective on Arab Media, Boulder, Colorado: Paradigm Publishers, 2005.

אין

שיעור 18: הוגו צ'אווס ומשטרו הפופוליסטי בוונצואלה.
רשימת מקורות:

D. Parker, "Chavez and the Search for an Alternative to Neoliberalism", Latin America Perspectives, 32, 2 (2005), pp. 39-50.

אין

R.D. Sylvia, "The Chavez Phenomenon: Political Change in Venezuela", Third World Quarterly, 24, 1 (2003), pp. 63-76.

אין

שיעור 19: הערכים החברתיים והפוליטיים של עולם הטלנובלות באמריקה הלטינית.
רשימת מקורות:

M.J. Matelsky, Soap Operas Worldwide: Cultural and Serial Realities, Jefferson, North Carolina: McFarland & Company, 1999, pp. 71-91.

אין

חובות הסטודנטים:

נוכחות בהרצאות; מילוי אחר חובות הקריאה לכל הרצאה והשתתפות פעילה בדיונים; מבחן בסוף סמסטר א'; הצגת רפרזט במחצית השנייה של סמסטר ב'; הגשת עבודה סמינריונית מחקרית בהיקף של כ-40 עמודים מודפסים.

יש להדגיש, כי העבודה הנה אישית ולא זוגית. הסטודנטים יבחרו נושא לכתובת העבודה עד סוף סמסטר א' בהתייעצות עם המרצה.
העבודה תוגש עד ה-15 באוקטובר 2007.

ה. מרכיבי הציון:

30% - מבחן ו-70% - עבודה סמינריונית.

ו. שעת קבלה:

יום א' בין השעות 17:30 - 18:30 בחדר המרצים שבמחלקה למדעי המדינה.

בנוסף לכך ניתן ליצור קשר עם המרצה בדרכים הבאות: דוא"ל - harifh@netvision.net.il. טלפונים - 02-5665411/057-8131448.

שנת לימודים פורייה ומעשירה!